

formacijo do sr. XVIII. stoletja in mu je začetek XVIII. stoletja celo njen višek. Za slovenske razmere je gotovo, da je treba postanek velevažne Akademije operosorum vzeti za direktno posledico smeri, ki jo naše kulturno življenje vzelo po protireformaciji. Celo XVII. stoletje, ki je pred njo, je le neke vrste priprava za ono zrelost, katere izraz je bila akademija in za tiste velike posledice, ki so ji sledile, tako da moramo tudi pri nas gledati na 1. polovico XVIII. stoletja, ko se na vseh poljih verskoprosvetnega in umetniškega življenja kaže dalekosežni vpliv akademikov kot na završetek smeri, ki jo je zavzela naša kultura po protireformaciji. Da ne gre za gibanje, ki bi bilo omejeno samo na plitvo plast inteligence, za to nam je dokaz dejstvo, da se na verski podlagi razgiblje življenje mase, ki je sto let pozneje postala slovenski narod, iz domače moči, prepojene z duhom lokalnega patriotizma, tako daleč, da prvič v naši zgodovini posebno v umetnosti nastopamo kot tujcem enakopravni nositelji časovnega sloga. Problem, kakor nam ga kaže umetnostna zgodovina, je, kakor je Murko to jasno označil: nadomeščanje nemškega, srednjeevropskega vpliva z romanskim, čemur sledi definitivni preokret v novo »baročno« smer začetkom XVIII. stoletja. Zgodovina umetnosti govori odločno za Murkovo naziranje, doba med protestantizmom in koncem XVIII. stoletja je enota z jasnimi znaki organske rasti in razvoja z dvema na videz močno različnima fazama pred in po ustanovitvi akademije, s XVII. in XVIII. stoletjem. Pred akademijo je naša protireformacija pripravljala milje, po nji je doživela dobo razcveta in ustvarila zaokroženo, na versko osnovo postavljeno domačo kulturo.

Destruktivni značaj je imela ob početku protireformacija samo v Sloveniji, pri Srbobrvatih pa so že od začetka bolj vidne pozitivne kot negativne strani nje-nega delovanja. Kakor je pisatelj pokazal, je ona osnovala jezikovno skupnost srbobrvatstva ter je postala naravnost predhodnica Ilirizma. Reformacija je dalje postavila jugoslovanski program, ki ga je 19. stoletje izpopolnjevalo, 20. pa uresničilo. Tako odpira ta knjiga polno širokopoteznih vidikov in označuje kulturnozgodovinske zveze, ki so bile dosedaj prezrte. Za nas je važna tudi konstatacija glede kajkavskega vprašanja, ker se prav radi priključujemo naziranju, da so nam Kajkavce Hrvatje ugrabili. Murko je pokazal, da je to historična neresnica, ker je bilo že prvo kajkavsko literarno delovanje usmerjeno v Hrvate in ne v Slovence.

V končnem šestem poglavju se kritično peča z dosedanjo literaturo o tem vprašanju in naznači naloge bodočega raziskovanja. Zelo pohvalno omenja tozadevne zasluge slovenske univerze.

Murkovo knjigo označuje izredna živahnost, s katero je obdelal svojo stvarino, odlikuje pa jo posebno drzna širokost pogledov na vzročna razmerja skozi stoletja. V enem ali drugem končnem sklepu presenteti in bo doživela gotovo pomisleke in ugovore. Njena zasluga pa ostane tudi v slučaju, da ne bi vse, kar ugotavlja, obdržalo svoje pravilnosti, da je v času, ko nam je nezadržan pogled na našo zgodovinsko preteklost bolj potreben kakor kdaj prej, brez obzira na desno in levo formulirala zgodovinska fakta

prav s stališča sedanjega položaja in to v korist pozitivne ocenitve kulturne dote, ki smo jo prečani z ujedinjenjem prinesli bratom z jugovzhoda. Zato ta knjiga ne zasluži pozornosti samo strokovnih krogov, ampak v nič manjši meri vseh javnih delavcev in najširše javnosti, ker je obenem potrdilo naše samozavesti napram malodušnosti, ki se pogosto šopiri med nami.

Frst.

Gledališče

Mariborska drama 1926—27

Sledeča dela so bila na mariborskem odru: Župančič: Veronika Deseniška; Thoma: Morala; Nestroy: Danes bomo tiči; Hartley Manners: Peg, srček moj; Jerome: Miss Hobbs; Molnar: Bajka o volku; Wildgans: Ljubezen (gostovanje Ljubljčanov); Görner: Pepelka; Bolton-Baeckers: Trnjulčica; Fulda: Ognjenik; Engel: Večni mladenič (Danilova petdesetletnica); Gerald: Aimée; Morre: Revček Andrejček; Strindberg: Tovariši; Cankar: Za narodov blagor; Nicodemi: Učiteljica; Deutsch - Finžgar: Pasijon; Halbe: Mladost (gostovanje dramatičnega društva); Langer: Periferija; Blumenthal - Kadelburg: Pri belem konjičku; Hauptmann: Bobrov kožuh — in Götz: Ingeborg (gostovanje Brockmannove družbe); Molnar: Igra v gradu; Nicodemi: Scampolo; Cerkenik: Očiščenje (poslovilni večer Bratinov); Nušič: Svet; Shakespeare: Kar hočete. — 6. maja se je vršil literarni večer, na katerem sta brala med drugimi Finžgar in Župančič.

V sporedu ni bilo globljega umetniškega hotenja; sestavljen je kakor plaha snubitev desetim različnim ženinom. Ker v njem ni notranje kompozicije, mu je obraz feljtonističen.

Igravci: Grom, Harastović, Kovič, Jožko, Kovič Pavle, Pirnat, Rasberger, Stopar, Tovornik in Zeleznik; iz opere: Stankovič, Urvalek. — Igravke: Bukšekova, Kraljeva, Kovačičeva, Savinova, Starčeva, Zakrajškova, Založnikova; iz operete: Lubejeva, Zamejčeva in Udo-vičeva.

Zenski igravski zbor je bil kvalitativno močnejši.

Režirali so: Šest kot gost (5 predstav), Kovič Jožko (10) in Rado Zeleznik (9). Šest kot gost gledališču ni mogel biti to, kar je Maribor pričakoval; pač je vdahnil »Veroniki« vso svojo ljubezen. Tako je pogrešalo gledališče, kljub marljivosti in iznajdljivosti mladega Zeleznika in Koviča, učitelja in mentorja.

Gostovali so — razen Brockmanna — Ljubljčan: Danilo (petkrat), Levar (1), Nablocka (1), Rogoz (4), Skrbinšek (1), Šaričeva (1), Šest (4), Wintrova (4). Ni bilo vsako gostovanje umetniški dobitek; bila so, ki so hotela pokazati histeričnim nezadovoljnim v Mariboru, da domači igravci le niso tako globoko pod ljubljanskimi.

Eno odliko ima maloštevilni igravski zbor: izredno marljiv je; 24 dramskih del v 98 predstavah je bilo to sezono.

Če so upravičeni očitki, da mariborsko gledališče ni znalo postati umetniška matica, je krivo tudi občinstvo, ki nima gledališke kulture in tradicije. To pa ni problem kina in polgole operete, temveč slovenstva v Mariboru.

Dr. F. S.